

**FRDL Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji**

Listopad 2011 r.

Wybrane konteksty i uzupełniające opinie ekspertów

*Załącznik
do Strategia Rozwoju Edukacji w Krakowie na lata 2011-
2018*

Wybrane konteksty i uzupełniające opinie ekspertów

I. Szczegółowe propozycje dotyczące opieki i wychowania w strategii edukacji miasta Krakowa

Część I: Opis problematyki

1. Często edukację utożsamia się z kształceniem dzieci. Tymczasem, do edukacji należy również opieka nad nimi i ich wychowanie. Z. Kwieciński zalicza je do dziesięciu najważniejszych procesów edukacyjnych kształtujących człowieka (tzw. „dziesięciościan edukacji”), a S. Badora - do dwóch podstawowych składników edukacji, wśród „ogółu oddziaływań służących formowaniu się zdolności życiowych człowieka”. Działania opiekuńczo-wychowawcze uważa za praktyczną stronę edukacji (w ujęciu antropologicznym pedagogiki wychowanie jest pojęciem nadrzędnym wobec edukacji). Powyższe wyjaśnienia mają uzasadnić, dlaczego w strategii edukacyjnej zajmujemy się opieką i wychowaniem. Ale i bez tych uzasadnień widać, że między wychowaniem, kształceniem i opieką istnieje ścisła zależność i wzajemne przenikanie. Dlatego ocena edukacji w oparciu o wyniki nauczania (oceny z testów i egzaminów czy z udziału w konkursach i olimpiadach) – jest niepełna i nie odzwierciedla rzeczywistego stanu edukacji w szkole, placówce lub gminie.

Uproszczenia wynikają, m.in. z trudności w ocenie poziomu opieki i wychowania. W dodatku, ich „wartość dodana” nie zależy tylko od pracy szkoły czy edukacji publicznej. Stąd m.in. ich pomijanie w ocenach.

Wydaje się, że w ocenie edukacji krakowskiej (pracy szkół, placówek oświatowo i opiekuńczo-wychowawczych, poradni i innych instytucji edukacyjnych) powinny zostać zmienione jej dotychczasowe kryteria. Ścisłej – poszerzone o ocenę działalności opiekuńczo-wychowawczej. Tym bardziej, że wysiłek szkoły pracującej, np. w trudnym środowisku, z uczniami wychowawczo zaniedbanymi, pochodzącymi z rodzin dysfunkcyjnych jest zazwyczaj większy niż szkoły „elitarnej” ze zdolnymi uczniami, pochodzącymi z zamożnych i inteligenckich rodzin. To warunek prawidłowej oceny szkół i różnic między nimi w wynikach nauczania, podanych w audycie.

I dobrej diagnozy działań opiekuńczo-wychowawczych mogących te dysproporcje zniwelować.

Wysoko oceniona szkoła niekoniecznie musi się legitymować bardzo dobrymi wynikami z nauczania.

2. Dobrą realizację zadań edukacyjnych warunkuje prawidłowa opieka nad dzieckiem. Opieka szkolna nad uczniem powinna obejmować pomoc materialną i psychiczną. W opiece nad uczniem w Krakowie jest sporo nowych i ciekawych inicjatyw, wartych upowszechnienia. Niektóre są już standardami opieki szkolnej, np. ochrona uczniów i szkół przed dealerami narkotyków pedofilami, agresywnymi osobnikami itp. (monitoring zewnętrzny i wewnętrzny szkoły, ochroniarze, łączność z policją itp.). Ochrona uczniów i szkół – to element opieki, który musi być kontynuowany i udoskonalany.

Z inicjatyw opiekuńczych godne poparcia i upowszechnienia w krakowskich szkołach są propozycje ułatwiające życie szkolne niepełnosprawnym i chorym dzieciom (windy, podesty, podjazdy, gimnastyka korekcyjna, dietetyczne posiłki, napoje itd.). Skoro nauczyciele decydują o wyborze podręcznika, szkoły powinny wsiąść na siebie również ich dystrybucję i zapewniać uzupełniające zakupy przyborów i pomocy szkolnych (sklepik).

Cieszy powrót szkół krakowskich do sprawdzonych działań opiekuńczych dotyczących: pomocy materialnej niezamożnym, dożywiania uczniów, stypendiów dla zdolnych i pracowitych, opieki medycznej i świetlicowej. Kuchnia lub dostawa posiłków, stołówka lub inne pomieszczenie do ich spożywania, kiosk lub barek spożywczy powinny się znajdować w każdej szkole. Dotyczy to również podstawowej opieki medycznej nad uczniami. Zapowiadany oficjalnie powrót służby zdrowia do szkół, skłania do zaproponowania zasady, że w każdej szkole i placówce opiekuńczo-wychowawczej pracuje pielęgniarka (higienistka). A w dużych – również gabinety lekarsko-dentystyczne (dyżury pediatrów i stomatologów). Doświadczenie pokazało, że obecność w szkołach służb medycznych (zwłaszcza pielęgniarek) w godzinach zajęć uczniowskich jest potrzebna. To rozwiązanie lepsze niż dyżury w przychodniach, gdyż ułatwia pomoc doraźną uczniom, badania dyspanseryjne, kontrolę higieny osobistej itp. Przy czym, jego koszt finansowy jest porównywalny z obecnym.

W zakres opieki szkolnej wchodzi także piecza nad uczniami po zajęciach lekcyjnych – na terenie szkoły i poza nią. W tzw. opiece świetlicowej w szkołach podstawowych powinna być zapewniona opieka kwalifikowana; w gimnazjach i szkołach średnich – dyżury osób z kwalifikacjami pedagogicznymi. Ważne, by opieka świetlicowa umożliwiała uczniom korzystanie z różnych form aktywności (zajęć sportowych, w kołach zainteresowań, z pracowni komputerowej, możliwości odrobienia lekcji itp.). Krakowskie szkoły i placówki posiadają duże możliwości prowadzenia zajęć świetlicowych, ale słabo je wykorzystują. Wynika to zarówno z braku środków finansowych (np. na opłacenie trenerów, instruktorów, informatyków), jak i przyzwyczajenia, że szkoła pracuje, gdy są lekcje, a nauczyciele z 40 godz. tygodnia pracy

realizują tylko pensum lekcyjne + 2. W koncepcji opieki szkolnej, ściślej – zajęciach pozalekcyjnych, warto by sięgnąć po niewykorzystywane godziny z etatów nauczycielskich i zorganizować je lepiej.

Najtrudniej przekonać szkoły i nauczycieli do opieki nad uczniem poza szkołą; do zainteresowania się jego warunkami życia, czasem wolnym, funkcjonowaniem w domu i środowisku. To duże wyzwanie edukacyjne, wymagające stworzenia modelu szkoły środowiskowej i przekonania uczących do pozaprawnej odpowiedzialności opiekuńczej i wychowawczej za cały okres nauki ucznia w danej szkole.

W opiece nad uczniami ważne miejsce zajmuje pomoc materialna i finansowa. Ważne, gdyż około 26 % uczniów pochodzi z rodzin niezamożnych (część niedojada, posiada braki w ubiorze i wyposażeniu szkolnym, nie posiada komputera itd.). Z pomocy społecznej korzysta 1/6 rodzin (powinno korzystać dwa razy więcej). Dlatego w programach opiekuńczych szkół krakowskich na pierwszym miejscu powinno być zadanie: zapewnienie każdemu potrzebującemu uczniowi bezpłatnie – gorącego posiłku, przyborów szkolnych i podręczników do nauki, możliwości skorzystania z pomocy finansowej na zakup biletów komunikacji miejskiej, opłacenie imprez i wycieczek szkolnych, z darów rzeczowych itp. To zadanie niezbędne również dla realizacji jednego ze strategicznych zadań edukacji, tj. wyrównywania dysproporcji i tworzenia równych szans edukacyjnych dla wszystkich uczniów.

Kraków posiada możliwość stałego zwiększania pomocy stypendialnej dla uczniów utalentowanych i osiągających bardzo dobre wyniki w nauce. Takie możliwości stwarza, m.in. współpraca szkół z lokalnymi, krajowymi i zagranicznymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi i uczelniami, mającymi możliwości sponsoringu. Część z nich jest zainteresowana pozyskaniem absolwentów i chce im pomagać w trakcie nauki szkolnej. To ważne źródło zewnętrznej pomocy w sytuacji, gdy szkołom nie wystarczają dotacje i fundusze komitetów rodzicielskich przeznaczane na ten cel. Wydaje się, że szkoły często nie wiedzą o tych dodatkowych możliwościach finansowania, lub nie potrafią z nich korzystać. Być może, potrzebne byłoby powołanie przez władze edukacyjne lub samorządowe organu (agencji) ułatwiającego szkołom i placówkom poruszanie się na tym polu. Przy okazji, warto także wzmacniać kontakty z absolwentami szkół. Mają również możliwości wspierania szkoły lub placówki.

Opieka nad uczniami obejmuje także pomoc niematerialną. Oprócz poradni, dużo do zrobienia w tym obszarze mają same szkoły (Rady Pedagogiczne, zespoły wychowawcze i wychowawcy klasowi). Ich dotychczasowa aktywność dotyczy głównie sytuacji wymuszonych interwencją rodziców, złym zachowaniem ucznia, konfliktami, wagarami, złymi ocenami itp., rzadziej wynika z poczucia nauczycielskiego obowiązku, podyktowanego etyką zawodu i wychowawczej

troski „mistrza o podopiecznego”. W Krakowie, nauczyciele, którzy interesują się życiem ucznia poza lekcjami i szkołą należą do mniejszości. Tu zmiany są bardzo potrzebne. Zwłaszcza w odniesieniu do wychowawców klas. Dzisiaj są bardziej pośrednikami „administracyjnymi” między dyrekcją, gronem pedagogicznym, rodzicami i uczniami niż mentorami i opiekunami tych ostatnich. Wywiadówki klasowe, spotkania komitetów rodzicielskich, dyrekcji i rad szkolnych z rodzicami są najczęściej jednokierunkową transmisją życzeń nauczycieli i władz szkolnych pod adresem rodziców. I karykaturą współpracy, współdziałania. Wzajemnego zrozumienia brak również w relacjach: uczeń – nauczyciel. Dystans rośnie już w szkole podstawowej i powiększa się w następnych, w których ucznia ocenia się głównie po ocenach. Byłoby dobrze, gdyby wyróżnikiem krakowskich szkół na polu opieki były silne więzy klasowe i szkolne uczniów z nauczycielami i współodpowiedzialność za realizację zadań edukacyjnych. Szkoła, jako wspólnota edukacyjna nauczycieli, uczniów i rodziców, to najlepszy model szkoły opiekuńczej. W jego tworzeniu mogłyby pomóc władze oświatowe, wprowadzając do rankingu szkół oceny za opiekę nad uczniami. Być może również – konkursy na najlepszego wychowawcę klasowego i szkołę opiekuńczą.

3. Dużym problemem edukacyjnym jest wychowanie szkolne. Na jego poziomie zaważył „odwrót od wychowania szkolnego” po 1989 r. i brak spójnych programów dydaktyczno-wychowawczych w reformach oświatowych. W praktyce, w edukacji szkolnej wychowanie zeszło na dalszy plan. Przyczyny były różne: zamieszczenie w koncepcjach wychowawczych, niechęć do tworzenia nowych „państwowych”, systemów wychowania, publiczne spory o tzw. wartości chrześcijańskie, źle pojęta pomocniczość szkoły w wychowaniu, itd., itp. To m.in. dlatego dzisiaj rozlicza się szkoły głównie z nauczania.

W wychowaniu szkolnym kładzie się nacisk na przestrzeganie zgodności programów wychowawczych z przepisami i zaleceniami MEN, na działalność komisji wychowawczych, kontakty szkoły z poradniami i rodzicami, na przeciwdziałanie zagrożeniom wychowawczym, przestrzeganie przez uczniów regulaminów szkolnych i kodeksu ucznia, na liczbą imprez szkolnych itd. Mniej uwagi poświęca się treściom wychowania, kształtowaniu osobowości uczniów i przyswajanie przez nich norm i wartości obowiązujących w społeczeństwie. W efekcie, poprawiło się zachowanie uczniów, dyscyplina szkolna i zmalała przestępczość uczniowska. Natomiast trudno mówić o lepszej etyce uczniowskiej, wychowaniu społecznym i patriotycznym, a dotychczasowe wzorce i autorytety są wypierane przez relatywizm etyczny i idoli popkultury.

Poziom szkół krakowskich w wychowaniu jest oceniany różnie, gdyż brak wymiernych wskaźników. Można podać przybliżone dane (policji, sądów, MOPS szkół itp.) o liczbie uczniów społecznie niedostosowanych, uzależnionych od narkotyków i alkoholu., korzystających z

dopalaczy i środków psychotropowych, uczniów trudnych, mających konflikty z prawem, ilość dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i patologicznych, wykołajonych, wykluczonych społecznie, korzystających z pomocy społecznej itd., itp. Te dane potwierdzają, że podjęte w ostatnich latach w Krakowie przeciwdziałania zahamowały wzrost uczniowskiej narkomanii, włamań, kradzieży i rozbojów. Tym niemniej dwucyfrowe wskaźniki uzależnień (np. 18 % zażywa często narkotyki, w tym: co 7-my licealista, co 4-ty gimnazjalista, co 3-ci uczeń szkół zawodowych), uczniowska moda na dopalacze i piwo, na wagary w galeriach handlowych itd. sprawia, że Kraków pozostaje w piątce dużych miast najbardziej zagrożonych demoralizacją i wykluczenie młodzieży, 5 % już nie realizuje obowiązku szkolnego, a dolna granica wieku jest niższa niż prawny próg odpowiedzialności sądowej).

W ostatnich latach pojawiły się nowe problemy wychowawcze z uczniami, związane z pracą rodziców za granicą (2 % uczniów, to tzw. eurosieroty, z czego 30 % ma zaburzenia w zachowaniu), z postępem cywilizacyjnym (uzależnienia od Internetu, komórki, destrukcyjny wpływ popkultury, reklam, dostępność szkodliwych używek, alkoholu itp.), ze zmianami obyczajowymi, społeczno-gospodarczymi, malejącym wpływem Kościołów itd. Stąd potrzeba dodatkowych wysiłków.

Na szybkie przemiany cywilizacyjne, obyczajowe i społeczne – najsilniej oddziaływujące na młodzież – nałożył się brak koncepcji nowego wychowania szkolnego (szczególnie w gimnazjach), uwzględniającego specyfikę szkoły i środowiska. W Krakowie, w którym wiele szkół posiada długą tradycję, brak własnych programów i sztywność standardowych, powoduje regres. Dzisiaj o specyfice i atmosferze wychowawczej w niektórych szkołach średnich Krakowa więcej do powiedzenia mają ich starzy absolwenci niż obecni uczniowie. Dlatego powrót do „własnych” programów wychowania – lepiej osadzonych w tradycji placówki i środowisku szkolnym – wydaje się konieczny.

Będzie też zgodny z nową podstawą programową MEN, której wdrażanie (od 2009 do 2017) pokrywa się w dużej części z przygotowywaną strategią edukacyjną Krakowa (2011 - 2018). Wypada przypomnieć, że w nowej podstawie programowej, wychowaniu szkolnemu przydzielono funkcję wspomagania rodziny, szczególnie w zakresie interpersonalnego i społecznego rozwoju uczniów. Szkolny program edukacyjny ma harmonijnie łączyć przekazywanie wiedzy z kształceniem umiejętności i postaw uczniowskich. Program wychowania musi być spójny z programem nauczania, zbudowany wspólnie przez rodziców, uczniów i nauczycieli, osadzony w tradycji szkoły i uwzględniający potrzeby lokalnej społeczności. Wymienione założenia pokrywają się więc w dużym stopniu z propozycjami tworzonej strategii.

Niestety, nowa podstawa programowa w wychowaniu jest słabo realizowana w szkołach krakowskich, rzadko w której, np. w jej tworzeniu uczestniczą rodzice i uczniowie. Trudno też mówić o środowiskach szkolnych, które wyraźnie wpływają na prospołeczne postawy uczniów. Na ten brak zwraca uwagę także opinia publiczna.

Inne traktowanie szkolnego wychowania niż nauczania przez nauczycieli sprawia, że i uczniowie przywiązują do niego mniejszą wagę. W szkołach bardziej uchodzi złe zachowanie niż słabe oceny, a oceny z zachowania, religii, przysposobienia do życia (zaliczenie) mają mniejszą wartość niż inne. I dzieje się tak, mimo że już w 1998 r. Departament kształcenia i Wychowania w MEN – przygotowując założenia do ówczesnej reformy oświatowej – zwrócił uwagę na przerost dydaktyki szkolnej, brak koncepcji wychowania szkolnego, chaos w sferze szkolnych wartości wychowawczych, degradację samego pojęcia „wychowanie” oraz brak współpracy w wychowaniu szkoły i środowiska. Niestety, ówczesne reformy oświatowe skoncentrowały się na innych problemach edukacyjnych (organizacyjnych, kształceniu, podręcznikach, strukturze itd.), a w opinii publicznej dominowało przekonanie, że szkoła jest od nauki, a dom od wychowania. Dlatego rodzice nie widzą potrzeby współpracy w tym zakresie ze szkołą, a wielu (większość) dobrych nauczycieli-dydaktyków nie czuje się zobowiązana do pracy wychowawczej („jestem od uczenia, a nie wychowywania”)

Wydaje się więc, że ten brak zrozumienia dla wychowawczej funkcji szkoły wymaga złagodzenia (przynajmniej!) w trakcie realizacji strategii edukacyjnej w Krakowie. Nowe spojrzenie na społeczną funkcję szkoły i uspołecznianie uczniów, na potrzebę poprawy interpersonalnych relacji w szkołach, na pracę nad osobowością ucznia nie wiąże się z dodatkowymi obciążeniami finansowymi. Ale wymaga pracy nad zmianą dotychczasowej mentalności edukacyjnej wszystkich podmiotów wychowania.

Zaprezentowane w audycie wyniki w nauce (szkół krakowskich) wskazują ich zależność od rejonu, w którym znajduje się szkoła. Ściślej, od poziomu opieki i wychowania nad uczniami w środowiskach, z których pochodzą. Słaby wynik przekonuje o potrzebie rozszerzenia w tych szkołach funkcji wychowawczych, kompensujących braki wychowania domowego. Kraków ma możliwość zastosowania różnorodnych rozwiązań na tym polu (np. programów autorskich i eksperymentów, współpracy z organizacjami pozarządowymi, Kościołami itd.) i zmniejszenia dysproporcji w tej dziedzinie edukacji.

Do standardowych działań wychowawczych w szkołach należy organizacja obchodów patriotycznych, uroczystości państwowych, imprez kulturalnych i sportowych, konkursów, olimpiad, akcji charytatywnych i ekologicznych, lub udział uczniów w podobnych, organizowanych przez władze oświatowe i samorządowe w mieście. Mnożą się uwagi o ich nadmiarze i sztamowości. Istotnie, nie zawsze są budujące i potrzebne uczniom.

Słabość szkolnych programów wychowawczych wynika także z braku pełnej diagnozy potrzeb, stałej kontroli realizacyjnej i merytorycznych dyskusji o wychowaniu szkolnym i jego celach. Nie mamy wyobrażenia absolwenta, którego chcemy wychować. Zastępuje je wyobrażenie publicystów i polityków, słabo znających realia edukacyjne i zostających pod wrażeniem incydentalnych zdarzeń wychowawczych w szkołach, lub mód wychowawczych rozpowszechnianych w mediach publicznych. Warto dodać, że wychowaniu w szkołach krakowskich nie przysłużyły się kłopoty budżetowe, spory o bon edukacyjny, Kartę Nauczyciela i likwidacja szkół.

W systemie edukacyjnym Krakowa, oprócz szkół, przedszkoli i poradni, funkcjonują również inne placówki i instytucje oświatowo- i opiekuńczo-wychowawcze (internaty, bursy, świetlice, domy dziecka, rodzinne domy dziecka, ogniska, domy kultury itd. – publiczne i niepubliczne). Część z nich prowadzi Wydział Edukacji Urzędu Miasta, inne – MOPS i władze wojewódzkie. Wszystkie jednak realizują zadania edukacyjne miasta (podopieczni są uczniami, a pracownicy pedagogami) i są dotowane przez samorząd. Różnica polega na innej niż w szkołach proporcji między opieką, nauczaniem i wychowaniem. To sprawia, że w działalności dostrzega się jedynie ich główne zadania. Na przykład w placówce socjalizacyjnej (dom dziecka) – działalność opiekuńczą, potocznie rozumianą jako pomoc socjalna lub charytatywna. Inne zadania edukacyjne stają się widoczne dopiero wówczas, gdy podopieczni, zaczynają sprawiać problemy w szkołach i środowisku.

Edukacja pozaszkolna dotyczy także dzieci w przedszkolach i w rodzinach (w tym – w rodzinach zastępczych) oraz dorosłych – ale to osobny temat. Warto jednak zwrócić uwagę na potrzebę wspólnej polityki edukacyjnej miasta wobec szkół, przedszkoli, placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych instytucji oświatowych, a także wspólny nadzór. Zwłaszcza, że powstają nowe (samorządowe i pozarządowe) placówki pozaszkolnej opieki i wychowania („świetliki”, centra wspierania rodziny).

Wydaje się, że obecny kierunek zmian w publicznej opiece i wychowaniu zmodyfikuje i poszerzy zadania miejskiego systemu edukacji. Strategia edukacyjna powinna to wziąć pod uwagę i wskazać kierunek działania.

Część II: Uwagi i wnioski

1. Opieka i wychowanie są integralną częścią edukacji i w działalności edukacyjnej powinny być traktowane na równi z kształceniem. Niesłuszne jest utożsamianie edukacji z nauczaniem i uczeniem.

2. Mimo postulatów integracji nauczania szkolonego z działaniami opiekuńczo-wychowawczymi praktyka edukacyjna w szkołach i placówkach poszła w kierunku przeciwnym.
3. W ocenie edukacji szkolnej (rankingu szkół) – obok wyników w nauczaniu muszą być brane pod uwagę również rezultaty pracy opiekuńczej i wychowawczej. Może warto pomyśleć o wprowadzeniu oddzielnej oceny (punktacji) za działalność opiekuńczo-wychowawczą szkół i wychowawców klasowych.
4. Opiece i wychowaniu dobrze służy model szkoły środowiskowej, znającej realia i problemy lokalnej społeczności oraz możliwości i potrzeby uczniów. Szkoły współuczestniczącej w ich rozwiązywaniu i dostosowującej swoje działania opiekuńczo-wychowawcze do potrzeb środowiska. Taka szkoła jest pożądana zwłaszcza na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.
5. Każda szkoła musi posiadać roczny i wieloletni program opieki i wychowania, stale monitorowany i korygowany w miarę potrzeb. Celem powinno być ukształtowanie absolwenta zdolnego do dalszej edukacji szkolnej i samodzielniej w życiu dorosłym.
6. Programy opiekuńczo-wychowawcze szkół powinny być wspólnym dziełem nauczycieli, rodziców i uczniów. Potrzebna jest także ich korelacja z działaniami opiekuńczo-wychowawczymi innych instytucji, organizacji i służb zajmujących się dziećmi i edukacją w mieście.
7. Program wychowawczy szkoły musi zawierać zadania standardowe – wynikające z ustaw i przepisów oświatowych i właśnie – związane z jej usytuowaniem w konkretnym miejscu i społeczności.
8. Treścią programów wychowawczych, obok zadań ogólnych (tj. dotyczących dyscypliny, zachowania, przestrzegania regulaminów i kodeksu ucznia, aktywności uczniowskiej itp.), powinny być również zadania służące kształtowaniu podstaw życiowych i osobowości uczniów. Dotychczasowy model wychowania szkolnego, służebny wobec kształcenia, powinien być uzupełniony i mocniej akcentować zabiegi służące indywidualnemu rozwojowi uczniów.
9. Programy wychowawcze muszą nadal uwzględniać i doskonalić działania służące przeciwdziałaniu i ochronie dzieci i młodzieży przed różnorodnymi zagrożeniami i patologiami wychowawczymi. Powinny również reagować na nowe zagrożenia, pojawiające się wraz ze zmianami cywilizacyjnymi, społeczno-gospodarczymi i obyczajowymi w mieście (np. na tzw. eurosieroctwo, destrukcyjną działalność popkultury, desakralizację seksu, negatywne oddziaływanie Internetu, komórki, relatywizm wartości itp.). Niepokojąca jest także bezalternatywność części proponowanych rozwiązań oświatowych. Przy czym, ochrona danych osobowych uczniów i rodzin nie może być prze-szkodą w gromadzeniu przez szkoły i

władze edukacyjne informacji o skali zagrożeń wychowawczych. Jednak dane wrażliwe nie powinny przenikać do mediów i stawać się pożywką dla sensacji.

10. W programach opiekuńczo-wychowawczych szkół i placówek więcej miejsca muszą zajmować zadania służące wyrównywaniu dysproporcji i niwelowaniu różnic między uczniami i szkołami; wynikających ze społecznego, materialnego i kulturowego statusu rodzin i środowiska. Programy wyrównawcze powinny zapobiegać wykluczeniu społecznemu i rezygnacji z edukacji. Inne zadania programu powinny z kolei – służyć rozwojowi uczniów zdolnych i utalentowanych.
11. Zgodnie z nową podstawą programową MEN, w której wychowaniu szkolnemu powierzono funkcję wspomagania rodziny, szczególnie w zakresie interpersonalnego i społecznego rozwoju uczniów, musi ulec wzmocnieniu wychowanie społeczne w szkołach. A tam, gdzie w opiece i wychowaniu zawodzi dom rodzinny, wspomagająca funkcja szkoły powinna się przerodzić w kompensacyjną. Tu możliwości Krakowa są duże, ale słabo wykorzystywane (np. spada liczba wolontariuszy w szkołach).
12. Niedocenianym partnerem szkół i samorządów na polu opieki i wychowania dzieci i młodzieży (np. w świadczeniu pomocy materialnej i dydaktycznej uczniom, zasiłków i stypendiów), są wyspecjalizowane pozarządowe organizacje, stowarzyszenia i fundacje (świeckie i religijne organizacje charytatywne, zakony prowadzące działalność edukacyjną, fundacje typu „Saltromu”, „U Siemachy”, „Dzieło Tysiąclecia”, „Wiosna” itp.) Na tym polu Kraków przoduje w kraju. Chodzi jednak o to, by ten trzeci filar lokalnej edukacji uzupełniał, a nie wyręczał działań samorządu (dziś 45 % z nich utrzymuje się z dotacji miasta i wykonuje zadania administracji samorządowej). Dotyczy to także szkół i placówek, których organem założycielskim i prowadzącym nie jest samorząd.
13. Warte upowszechnienia w szkołach samorządowych są działania i rozwiązania opiekuńczo-wychowawcze stosowane w pozarządowych szkołach i placówkach. Zwłaszcza teraz, gdy zmalała innowacyjność szkół i nauczycieli, a szereg dobrych pomysłów i eksperymentów wychowawczych, z braku zainteresowania lub ich nieznanomości, ginie. Być może, potrzebna jest inicjatywa władz edukacji w ich nagłośnieniu (np. „Forum pomysłów”)
14. Na bazie wychowawczych programów poszczególnych szkół i placówek powinien powstać krakowski program wychowania publicznego, uwzględniający uwarunkowania i potrzeby miasta, jako część strategii edukacyjnej na lata 2011 – 2018.
15. W standardowej opiece szkolnej należy dążyć do zabezpieczenia uczniom elementarnej opieki medycznej (pielęgniarka w każdej szkole), możliwości zakupu jedzenia, picia, przyborów szkolnych i podręczników na miejscu, skorzystania z gorącego posiłku i zajęć świetlicowych.

16. Szkoły krakowskie muszą dostosować budynki i wyposażenie do potrzeb uczniów niepełnosprawnych i chorych. To nie tylko wymóg UE, ale i potrzeba środowiska. Dotyczy to również sześciolatków realizujących obowiązek szkolny.
17. W związku z dużą liczbą dzieci spoza Krakowa i rejonów- uczących się w krakowskich gimnazjach i szkołach średnich - programy opieki szkolnej powinny uwzględniać ich sytuację i ułatwiać korzystanie z posiłków, zajęć świetlicowych itp.
18. Miasto powinno lepiej poznać aktualne potrzeby w zakresie opieki zastępczej (całkowitej, doraźnej i częściowej) nad dziećmi i młodzieżą. To one, a nie moda i medialne lub polityczne naciski powinny decydować o rodzaju i sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych w mieście, liczbie świetlic, ognisk, przedszkoli, ośrodków szkolno-wychowawczych itd.; o rozmiarach pomocy materialnej i pozamaterialnej dla rodzin dysfunkcyjnych, o powstawaniu nowych instytucji opieki i wychowania.

Wydaje się, że w edukacji krakowskiej opieka nad dziećmi i młodzieżą i wychowanie szkolne stoją na niższym poziomie niż kształcenie. Dobre rezultaty na tym polu nie są zjawiskiem powszechnym. Dlatego, niezależnie od tego czy przyczyna tkwi w marginalizowaniu opieki i wychowania w działaniach edukacyjnych i reformach oświatowych, czy błędnym rozumieniu pomocniczości edukacji publicznej względem domu i rodziny – nowa strategia edukacyjna miasta powinna wskazywać – jak to zmienić!

II. Szczegółowe propozycje dotyczące kształcenia specjalnego, integracyjnego i inkluzyjnego oraz poradnictwa pedagogiczno – psychologiczne

Realizując zadania z tego zakresu szczególnie istotnym dla osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych wydają się być następujące elementy (w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych):

I CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa chroni przed marginalizacją i wykluczeniem spowodowanym brakiem dobrego wykształcenia i zapewnia rozwój kompetencji kluczowych.

a) Edukacja dla bezpieczeństwa

Proces budowania bezpiecznego środowiska rozwoju uczniów oraz kształtowania świadomości i kompetencji związanych z przewidywaniem i przeciwdziałaniem zagrożeniom. Bezwzględne stosowanie warunków BHP, kontrola okresowa osiąganych celów.

b) Edukacja zróżnicowana

Budowanie integrującej, włączającej/ inkluzyjnej/ przestrzeni wokół ucznia ze specjalnymi potrzebami nie tylko edukacyjnymi - z naciskiem na pokonywanie uprzedzeń i mentalnych schematów.

c) Wyrównywanie szans edukacyjnych

Wzrost powszechnej dostępności dzieci niepełnosprawnych do przedszkoli i szkół w zróżnicowanym systemie edukacyjnym dla wszystkich, zgodnie z ich różnymi potrzebami i możliwościami. Dokonywanie okresowej analizy w zakresie proporcji ilościowych i jakościowych w kształceniu specjalnym, integracyjnym i inkluzyjnym.

d) Doskonalenie systemu kształcenia dziecka z trudnościami edukacyjnymi integralną częścią systemu oświaty.

Winien być on tworzony w następujących zakresach:

- zróżnicowanie indywidualnych cech dziecka, jego zainteresowań, uzdolnień i potrzeb,
- pełna realizacja indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych (IPET) dla uczniów z orzeczeniami o kształceniu specjalnym i programów wsparcia dla uczniów z dysfunkcjami i trudnościami adaptacyjno - edukacyjnymi,
- szkoły specjalne tylko dla przypadków szczególnych, integracja i inkluzja wzmocniona przygotowaną kadrą specjalistów, bazą i bliską odległością szkoły od miejsca zamieszkania dziecka,

- doradztwo edukacyjno - zawodowe w każdym gimnazjum i placówce ponadgimnazjalnej, pełne zintegrowanie kształcenia specjalnego z zawodowym - wyposażeniem ucznia w kompetencje kluczowe,
- ograniczanie treści kształcenia rozwijaniem sfery emocjonalnej, duchowej i empirycznej. Budowanie inteligencji emocjonalnej między sercem a rozumem.

e) Proces wychowawczy integralną częścią systemu edukacji:

- zapewnienie niezbędnych warunków poprzez czas na wychowanie: wprowadzenie kwadransu organizacyjno - wychowawczego codziennie w ramach spotkań z wychowawcą,
- realizacja zajęć opiekuńczo - wychowawczych wymaga dodatkowych godzin (przynajmniej jednej tygodniowo) z puli przeznaczonej do dyspozycji dyrektora szkoły,
- konieczność uczestnictwa rodziców i organizacji osób niepełnosprawnych w procesie planowania, podejmowania decyzji i zaspokajania potrzeb rewalidacyjno - wychowawczych. Integralność wychowania.

f) Wzmacnianie roli poradnictwa psychologiczno - pedagogicznego:

- ścisła współpraca poradni ze szkołami - udział przedstawicieli w posiedzeniach szkolnych zespołów, konsultacje specjalistyczne, organizacja konferencji,
- zapewnienie pomocy stosownie do rozpoznanych potrzeb,
- inspirowanie szkół specjalnych i integracyjnych do podejmowania działań profesjonalnych wspierających szkoły powszechne w zakresie pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach nie tylko edukacyjnych - dbanie o psychologię na równi z edukacją,
- kierowanie dzieci do szkół specjalnych jedynie w przypadkach szczególnych (brak innych możliwości zaspokojenia potrzeb edukacyjnych lub społecznych - lub z uwagi na dobro dziecka i innych dzieci).

II CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa służy rozwojowi mocnych stron, talentów i uzdolnień uczniów.

a) Rozszerzenie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

Ich znaczenie (oprócz rozwijania talentów i uzdolnień) przejawia się w wynikach rewalidacji, rehabilitacji i społecznej akceptacji. Wartość sukcesu dziecka z deficytami rozwojowymi jest nie do przecenienia.

b) Rehabilitacja nieodzownym składnikiem procesu edukacji.

Droga do sukcesu dziecka niepełnosprawnego, do rozwoju jego talentów jest ściśle związana z budową systemu wczesnego wykrywania deficytów rozwojowych i cyklu nieustającej rehabilitacji opartej przede wszystkim na społeczności lokalnej z podkreśleniem roli służb medycznych i opieki społecznej.

c) Efektywność działań edukacyjnych.

Zależy ona od spełnienia wymogów w kilku obszarach:

- budzenie zainteresowań poprzez realizację metod aktywizujących,
- twórcza inwencja nauczycieli i wychowawców,
- baza i innowacyjne środki dydaktyczne,
- nowatorstwo, eksperymenty i innowacje pedagogiczne,
- modernizacja sprzętu, bazy lokalowej,
- doskonalenie kadry pedagogicznej.

d) Działalność organizacji pozarządowych na rzecz dzieci niepełnosprawnych.

W szczególności organizacja i prowadzenie:

- olimpiad specjalnych,
- przeglądów zespołów artystycznych,
- zlotów,
- zawodów sportowych.

III CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa sprzyja powiązaniu edukacji z otoczeniem społeczno - gospodarczym, zwłaszcza potrzebami rynku pracy.

a) Modyfikacja procedur zarządzania.

Procedury winny charakteryzować się elastycznością - eliminować arbitralny styl zarządzania, propagować postawy menadżerskie i działalność twórczą. Władza lokalna działa w oparciu o autentyczne konsultacje z zespołami specjalistów.

b) Modyfikacja zawodów w zakresie specjalnego kształcenia ponadgimnazjalnego, wzmocnienie aspektu praktycznego. Preferencja w podejściu personalistycznym (kształcenie elastyczne, łatwo dostosowalne do zmian) Jest ono najwłaściwsze również z uwagi na ograniczane możliwości podmiotów.

c) Tworzenie społecznych warunków i możliwości środowiskowego (pozaszkolnego) rozwoju. Bardzo ważne w aspekcie bycia potrzebnym i bycia podziwianym, stąd konieczne tworzenie Integracyjnych Klubów Aktywności i Radości ("IKAR"), świetlic środowiskowych, uroczystości dzielnicowych, itp.

d) Znaczenie wolontariatu. Konieczność wsparcia przez środowisko również wolontariuszy - utworzenie dzielnicowych banków informacji osobowych z podaniem zakresu niesionej pomocy,

e) Współpraca międzynarodowa. Niezwykle ważny aspekt wymiany doświadczeń na szczeblu miast, dzielnic i placówek. Organizacja w Krakowie I Europejskiego Sejmiku Kształcenia Specjalnego i Integracyjnego.

IV CEL STRATEGICZNY: Efektywne zarządzanie siecią szkół i placówek oraz zasobami ludzkimi, materialnymi i środkami finansowymi.

a) Modernizacja sieci szkolnej placówek kształcenia specjalnego. Stopniowa rezygnacja z kształcenia dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim w szkołach specjalnych (ich miejsce w systemie integracyjnym i w nauczaniu włączającym). W budynkach utworzyć Dzielnicowe Centra Edukacyjno - Rehabilitacyjno - Medyczne dla dzieci z upośledzeniami głębszymi, zaburzeniami psychicznymi i z wieloraką niepełnosprawnością. Ponadto należy rozważyć korektę sieci kształcenia młodzieży niesłyszącej.

b) Opracowanie zmian dotyczących kształcenia nauczycieli.

Brak wystarczającego przygotowania nauczycieli szkół powszechnych w zakresie pedagogiki specjalnej i integracyjnej wyklucza lub ogranicza wprowadzanie inkluzji.

c) Modernizacja zasobów technicznych, technologicznych i maszynowych. Problem dotyczy przede wszystkim pracowni i warsztatów.

d) System opieki zdrowotnej.

Konieczny z pełnym zakresem pielęgniarstwo - lekarskim nie tylko w szkołach specjalnych.

e) Profesjonalne grupy wsparcia nauczycieli i wychowawców. Przy zwiększającej się ilości uczniów z deficytami sfery psychicznej czy emocjonalnej niezbędne jest ich tworzenie (asystenci - terapeuci przygotowani od strony medycznej i pedagogicznej).

Należy także rozważyć wdrożenie następujących działań:

1. Na wzór szwedzki (AGENDA 22) utworzyć zasady i procedury współpracy organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i władz lokalnych.
2. Przekształcić jeden z ośrodków czasów dziecięcych w placówkę z czasowym pobytem terapeutyczno - edukacyjnym uczniów z zaburzeniami w zachowaniu.
3. Wystąpić z inicjatywą znowelizowania rozporządzenia o pomocy psychologiczno - pedagogicznej w zakresie zajęć wyrównawczych dla dzieci rodziców niesłyszących.
4. Konieczna obecność tłumacza języka migowego (niesłyszący) i punktowego (niewidomi) w nauczaniu integracyjnym i inkluzyjnym.
5. Nowelizacja rozporządzenia o dowozie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do przedszkoli i szkół ponadgimnazjalnych.
6. Przywrócenia pełnego prawa do nauki dzieciom upośledzonym w stopniu głębokim (obecnie wychowankowie zespołów rewalidacyjno - wychowawczych).
7. Zachowanie priorytetu budżetowego dla szkolnictwa specjalnego, integracyjnego i inkluzyjnego.
8. Wzmożenie działań w zakresie tworzenia placówek niepublicznych przez wyspecjalizowane stowarzyszenia i fundacje.
9. Systematyczne dokonywanie oceny efektywności zajęć specjalistycznych rewalidacyjnych przez powołanie w placówkach zespołu d/s specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów.

10. Tworzenie w placówkach oświaty specjalnej warsztatów terapii zajęciowej.
11. Rozpowszechnianie przykładów dobrej praktyki i nowatorskich rozwiązań poprzez systematyczne spotkania i narady dyrektorów placówek zbliżonych charakterem działań.
12. Zezwolić na elastyczność programów szkolnych, na wprowadzanie uzupełnień i dokonywanie adaptacji, a także wspierać dyrektorów i nauczycieli poprzez dostarczanie materiałów i prowadzenie systematycznych szkoleń.
13. Powołanie stałego zespołu ekspertów szczebla miejskiego w celu cyklicznego monitorowania realizacji celów szczegółowych strategii i kierunków interwencji.

III. Szczegółowe propozycje dotyczące poradnictwa pedagogiczno – psychologiczne

Poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne w Polsce w małym stopniu ulega trendom. Niektóre zadania są stałe, niezmiennie i od wielu lat realizowane w praktyce poradnianej, co daje możliwość osiągnięcia specjalizacji i wysokiej jakości usług. Nowe problemy wymagają nowych aktualizacji i modyfikacji form pracy, lepszej współpracy z innymi resortami, środowiskiem lokalnym, z dziećmi i ich rodzicami/opiekunami. Aktualnie pojawiające się zagrożenia tj. uzależnienia, samobójstwa, depresje, zespoły stresu pourazowego, zaburzenia popędu odżywiania, stany i zespoły lękowe i wiele innych wymagają ciągłego dokształcania się pracowników poradnictwa, jak również podjęcia różnych form pracy.

W związku z powyższym, za szczególnie istotne i godne wprowadzenia uznać należy następujące elementy:

- **poprawa jakości i efektywności działań pomocowych**
- **ułatwianie powszechnego dostępu do poradni**
- **otwarcie systemów pomocowych na świat i środowisko**

Odnosząc się do pierwszego elementu: **poprawa jakości i efektywności działań pomocowych** poradnictwo zaspokaja poprzez dokładną i rzetelną diagnozę problemu dziecka i jego rodziny, a następnie podejmuje działania postdiagnostyczne (opracowanie programu wspomaganie, planu korekcji i kompensacji deficytowych funkcji i umiejętności). Poradnie realizują zajęcia logopedyczne, reedukacyjne, psychoedukacyjne etc.

Opis jakości działań pomocowych możliwy jest jedynie w oparciu o uprzednie rzetelne rozpoznanie aktualnych potrzeb środowiska. W związku z tym faktem poradnie we - wskazanym przez Wydział Edukacji Miasta Krakowa - terminie przeprowadzą pogłębioną diagnozę potrzeb otoczenia (dane w zamierzeniu badawczym pochodzić powinny od różnych Beneficjentów pomocy: przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, partnerów poradni: organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka, policji itp.). Ocena potrzeb, uwzględniająca aktualne rozstrzygnięcia prawne, pozwoli na aktualizację oferty poradni krakowskich oraz konkretyzację oferty.

„Po to, aby osiągać wyżej wymieniony cel poradnictwo musi dbać o jakość swoich usług, poprzez doskonalenie warsztatu metodologicznego, przestrzeganie standardów etycznych wykonywanych profesji, szkolenia, superwizje (ta forma doskonalenia dopiero kształtuje się w poradnictwie

w Polsce). Działania powyższe mają szczególny wymiar w obliczu zupełnie nowych, jak już wspomniano powyżej, problemów np.: różne odmiany uzależnień (od komputera, gier komputerowych), zespoły separacyjne (rozbite rodziny), pomoc w sytuacjach kryzysowych, pomoc ofiarom wypadków, problematyka terroryzmu, samobójstwa wśród dzieci i młodzieży, zaburzenia funkcjonowania społecznego.”

W kontekście analizy wysokiej jakości pracy poradni należy uwzględnić charakterystykę efektywności czasu pracy pracownika, co oznacza potrzebę pełniejszego monitorowania czasu pracy: wprowadzenie obowiązku rozliczania przez dyrektorów poradni odpowiednio: czasu porad i konsultacji zaplanowanych i zrealizowanych, zaplanowanych i niezrealizowanych z przyczyn niezależnych od poradni oraz zaplanowanych i niezrealizowanych z przyczyn poradni. Przyczyni się to pośrednio do ustalenia normatywu czasu pracy pracownika poradni w Krakowie.

1. Pracownicy poradni winni podjąć działalność wspomagającą, psychoedukacyjną, interwencyjną na rzecz nauczycieli, wychowawców, specjalistów poprzez realizację ¼ części pensum godzin pracy na terenie przedszkoli i szkół.

Wsparcie to będzie polegało między innymi na: udziale pracowników poradni w pracach zespołów pomocowych powoływanych w placówkach z udziałem nauczycieli, wychowawców, specjalistów; współpracy przy przygotowaniu planu działań wspierających i indywidualnego programu terapeutyczno-edukacyjnego (ze szczególnym uwzględnieniem uczniów realizujących kształcenie specjalne w szkołach ogólnodostępnych). Pracownicy poradni (co najmniej raz w roku) będą modyfikowali plany działań wspierających i realizację indywidualnych programów edukacyjno–terapeutycznych na podstawie analiz efektywności realizacji tych planów i programów oraz sformułują wnioski co do dalszej realizacji. Pracownicy poradni odnotowują sposoby tej realizacji i wnioski w Karcie Indywidualnych Potrzeb Ucznia (Dziecka).

Promowaną tematyką działalności psychoedukacyjnej realizowaną przez pracowników poradni są zagadnienia ochrony zdrowia psychicznego oraz wyrównywania szans edukacyjnych. Przeprowadzenie programów wychowawczych, warsztatów i szkoleń dla uczniów, nauczycieli i rodziców będzie działaniem z zakresu pomocy (specjalistycznej) pośredniej realizowanej na rzecz dziecka na terenie przedszkola, szkoły lub poradni. Realizatorzy programów wychowawczych, psychoedukacyjnych i profilaktycznych na podstawie analizy osiągniętych celów i oceny kryteriów skuteczności (ma grupach porównawczych) sporządzają wnioski służące modyfikacji programów.

Oczekiwany przez społeczność szkolną staje się również wsparcie nauczycieli w realizację zajęć prowadzonych bezpośrednio z dzieckiem w tym korekcyjno-kompensacyjnych, socjoterapeutycznych i rewalidacyjnych. Prowadzone przez specjalistów poradni wyżej wymienione zajęcia są dla szkoły, przedszkola przykładem zajęć koleżeńskich w zakresie realizacji zaleceń i wskazań do pracy z dziećmi (uczniami); zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach. Niezbędna staje się ścisła współpraca pracownika zatrudnionego w poradni psychologiczno-pedagogicznej z nauczycielem zatrudnionym w przedszkolu lub szkole (wychowawcą, psychologiem, pedagogiem, logopedą). Poradnia na bieżąco analizuje realizację programu współpracy ze szkołą, przedszkolem pod kątem efektu jej zorganizowania i spójności z zadaniami (programami działania, koncepcją pracy szkoły przedszkola/szkoły). Wnioski z analizy programu współdziałania poradni ze szkołą/przedszkolem są wdrażane celem dokonania kluczowych zmian w jakościowej ofercie placówki. Wprowadzane zmiany polegają na powiązaniu oferty poradni z potrzebami szkoły/przedszkola i wynikają z monitoringu realizowanych działań. Partnerem monitorowania realizacji programu współpracy poradni ze szkołą/przedszkolem i pozyskiwania informacji zwrotnych o skuteczności realizowanych działań staje się zespół doradców metodycznych Miasta Krakowa i placówki doskonalenia nauczycieli.

Warunkiem osiągnięcia zamierzonych rezultatów jest podjęcie działań prawnych zmierzających do ustalenia pensum godzin pracy pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych w tym samym wymiarze czasu pracy jak pedagogów, psychologów, logopedów i doradców zawodowych zatrudnionych w szkołach i przedszkolach (w tym drugim przypadku ustawowa kompetencja organu prowadzącego). Skutkiem tych zmian a zarazem priorytetem realizacji działań pomocowych będzie efektywność i skuteczność w odniesieniu do konkretnego dziecka/ucznia a nie miejsce zatrudnienia świadczącego usługi. W związku z istniejącą potrzebą zintensyfikowania działań pomocowych w zakresie realizacji rozporządzenia w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz konsolidacji finansów budżetu Miasta Krakowa oczekiwaną staje się wyższa pensum godzin pracy wymienionych pracowników. Proponuje się ustalenie wymiaru czasu pracy pracownika pedagogicznego poradni i nauczyciela - psychologa, (pedagoga, logopedy, doradcy zawodowego) zatrudnionego w szkole na poziomie nie wyższym niż wymiar czasu pracy nauczyciela - wychowawcy przedszkola.

Uzasadnieniem tych zmian jest porównawcze zestawienie wymiaru czasu pracy nauczyciela realizującego pensum dydaktyczne bezpośrednio z uczniem (18 + 2 godz. wynikające z zapisu KN) z wymiarem czasu pracy pracownika poradni, który realizuje zdania zarówno na rzecz dziecka/ucznia jak i bezpośrednio z dzieckiem/ucznikiem (20 godzin). Realizacja zadań wykonywanych przez

nauczyciela w szkole/przedszkolu na rzecz dziecka/ucznia jest przeprowadzana poza jego obowiązującym pensum czasu pracy. Nie odnosząc się do wymiaru czasu pracy nauczycieli w krajach Unii Europejskiej należy pamiętać, że czas pracy „służb pomocowych” realizujących zadania na rzecz oświaty jest w tych krajach znacznie wyższy niż czas pracy nauczycieli (odniesień wprost do poradni psychologiczno - pedagogicznych nie odnaleziono poza Czechami). Ponadto należy dodać, że wymienieni specjaliści zatrudnieni w naszym kraju w innych resortach (poza oświatą) pracują w znacznie wyższym wymiarze czasu pracy np. w służbie zdrowia psycholog, logopeda zatrudniony jest w wymiarze 30 godzin lub na „kontrakcie”.

2. Poprawa jakości wydawanych dokumentów przez poradnie.

Dokument wydany przez poradnię w tym opinia o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka i orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego bądź indywidualnego nauczania oraz zajęć rewalidacyjno-wychowawczych zawiera pełną informację o możliwościach dziecka (ucznia) oraz realne do realizacji zalecenia i wskazania do pracy. Dokument ten zaspakaja potrzeby rodziców (prawnych opiekunów dziecka), szkół i przedszkoli oraz jest przejrzysty dla organów prowadzących od strony jego realizacji prawnej. Elementy składowe opinii i orzeczenia wydanego przez poradnię są efektem wszechstronnej i interdyscyplinarnej diagnozy możliwości dziecka. Zalecenia i wskazania do pracy zawarte w opinii i orzeczeniu są konkretne a także zgodne z obowiązującym prawem. Wynikiem prac zespołu orzekającego jest określenie formy lub form realizacji kształcenia specjalnego zawartych

w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego w oparciu o interdyscyplinarną diagnozę możliwości dziecka/ucznia (często odnotowywane są w orzeczeniu wszystkie dopuszczalne prawem formy jego realizacji).

Realizację orzeczonej formy kształcenia specjalnego zapewnia organ prowadzący a Zespół Orzekający w porozumieniu z rodzicem ją określa (oczywiście nie adresowo). W każdej poradni psychologiczno-pedagogicznej Miasta Krakowa (bez względu na jej siedzibę w określonej dzielnicy) winna być przedstawiona w sposób widoczny i czytelny dla rodziców/prawnych opiekunów dziecka pełna oferta kształcenia specjalnego w tym zawodowego na wszystkich etapach edukacyjnych. Szkoły te nie mają swoich rejonów, wobec czego stają się w pełni konkurencyjne na rynku usług.

Oferta realizacji kształcenia specjalnego w oddziałach integracyjnych w szkołach ogólnodostępnych winna koncentrować się na najbliższej dzielnicy zamieszkania ucznia lub sąsiadujących dzielnicach Miasta Krakowa. Z wstępnej analizy wynika, że ilość oferowanych miejsc realizacji kształcenia specjalnego szczególnie w kształceniu integracyjnym w wielu dzielnicach znacznie przewyższa

zapotrzebowanie w stosunku do ilości wydawanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów niepełnosprawnych (w nielicznych występują pewne braki). Jeżeli chodzi o konkretne formy realizacji orzeczonej niepełnosprawności, szczególnie intelektualnej w tym upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym i znacznym uczeń nie powinien pozostawać w formie realizacji kształcenia integracyjnego (choćby ze względu na realizację odrębnej podstawy programowej i konkurencyjność ofert szkół specjalnych w Mieście Krakowie).

3. Poprawa jakości i efektywności udzielanej pomocy bezpośredniej

Poradnia opracują ofertę świadczonych usług przez każdego pracownika pedagogicznego w zakresie udzielanej dziecku/uczniowi pomocy bezpośredniej w tym pomocy specjalistycznej określonej rozporządzeniem w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Poradnia sprawdza czy oferta świadczonych usług przez każdego pracownika pedagogicznego jest analizowana pod kątem satysfakcji i zadowolenia rodziców (prawnych opiekunów dziecka). W trakcie przeprowadzonej terapii dzieci (uczniów) z zaburzeniami rozwojowymi i zachowaniami dysfunkcyjnymi bieżącemu monitoringowi podlegają przyczyny nie zgłaszania się na wizyty w poradni oraz jej przerywania (zjawisko drop out tzw. wypadania). Dyrektor poradni analizuje powody i przyczyny tych absencji. Po przeprowadzonej terapii dzieci (uczniów) z zaburzeniami rozwojowymi i zachowaniami dysfunkcyjnymi rodzic (prawny opiekun dziecka) korzystający z oferty poradni otrzymuje pełną wiedzę na temat efektu jej prowadzenia.

Odnosząc się do drugiego zagadnienia: **ułatwianie powszechnego dostępu do poradni** ważne jest zadbanie o dzieci z rodzin defaworyzowanych wzmożoną pomocą psychologiczną, pedagogiczną, terapeutyczną. Poradnie zbadają zakres zapotrzebowania na określone oddziaływania dotyczące rozwiązywania problemów edukacyjno-wychowawczych uczniów w takich zagadnieniach takich jak: niepowodzenia edukacyjne w tym nie promowanie ucznia do następnej klasy, zaniedbania środowiskowe związane z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, problemy z adaptacją związaną ze zmianą środowiska edukacyjnego w tym wcześniejszym kształceniem za granicą, dzieci zdolne. Ważne jest w tym momencie otwarcie poradni na potrzeby społeczności lokalnych poprzez współpracę z instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży na terenie dzielnic oraz organizacje i stowarzyszenia pozarządowe. Zainteresowanie społeczne budzi zakres i charakter podejmowanych działań przez specjalistów i osoby zajmujące się udzielaniem pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

4. Poradnie publiczne winny opracować kategorie zakresu świadczonych usług podstawowych, specjalistycznych i wysokospecjalistycznych.

W zakres usług podstawowych zaliczyć należy wywiad, diagnozę psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, rozmowę postdiagnostyczną (omówienie wyników badań), porady i konsultacje dla uczniów, nauczycieli i rodziców. W zakres usług specjalistycznych wchodzi zajęcia prowadzone bezpośrednio z dziećmi/uczniemi w tym korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym, także realizowane warsztaty wychowawcze, profilaktyczne i psychoedukacyjne.

Do usług wysokospecjalistycznych zaliczyć należy terapię rodzin i psychoterapię indywidualną prowadzoną przez certyfikowanych w tym zakresie psychologów Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego. Zakres świadczonych usług przez każdą poradnię uwzględni wspólnie wypracowaną kategoryzację świadczeń. Każdy z pracowników pedagogicznych poradni określi zakres świadczonych usług na poziomie specjalistycznym. Zakłada się radykalne zlikwidowanie usług dublowanych w poradniach specjalistycznych i rejonowych.

Aktualnie dostęp do rynku usług specjalistycznych w Mieście Krakowie nie jest ograniczony rejonami działalności rejonowych poradni psychologiczno-pedagogicznych. Nie mniej jednak występuje pewne powielanie zadań poradni specjalistycznych i rejonowych np.:

- w zakresie usług dla dzieci przedszkolnych - częściowe dublowanie zadań przez Ośrodek Wczesnej Pomocy Psychologicznej a szczególnie w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (problemem jest brak międzyresortowej współpracy w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka).
- w zakresie usług dla dzieci dyslektycznych - realizacja wydawania opinii i prowadzenie zajęć tzw. reedukacyjnych następuje w poradniach rejonowych.

Proponuje się odejście od funkcjonowania obecnego systemu poradni publicznych specjalistycznych i „rejonowych” w obecnym zakresie usług. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne będą realizowały w określonym przez siebie powyższe zadania poradni specjalistycznych.

W ramach konsolidacji finansów budżetowych ilość poradni, osób w nich zatrudnionych oraz lokalizacja będzie w większym stopniu podporządkowana ruchom migracyjnym ludności w obrębie dzielnic (Krowodrza, Podgórze, Śródmieście, Nowa Huta) w tym zabudowie dzielnic Miasta Krakowa nowymi osiedlami oraz nasyceniem dzieci w przedszkolach i w szkołach.

Z wstępnej analizy tych zjawisk wynika, że istnieje pilna potrzeba zintensyfikowania działań w zakresie świadczenia usług przez publiczne poradnie „rejonowe” w dwóch dzielnicach - Podgórze i Krowodrza. Może to nastąpić poprzez reorganizację sieci i ustrukturyzowanie działań poradni specjalistycznych. Docelowo przewiduje się stworzenie nowej sieci poradni rejonowych, bądź utworzenie Miejskiego Zespołu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych z oddziałami (filiami) w różnych częściach Krakowa. Alternatywnie w nowej sieci poradni rejonowych przewiduje się funkcjonowanie dwóch poradni (lub Poradni i filii) dla Dzielnicy Podgórze i Krowodrza. W zintensyfikowaniu działań poradni specjalistycznych należy uwzględnić szeroki kontekst funkcjonowania dwóch obecnych poradni specjalistycznych:

- Krakowskiego Ośrodka Terapii (poradnia o wysokiej przewadze usług wysokospecjalistycznych).
- Ośrodka Wczesnej Pomocy Psychologicznej (poradnia wytypowana do orzekania określonych rozporządzeniem rodzajów niepełnosprawności – dzieci i młodzieży niesłyszących, słabosłyszących; niewidomych i słabowidzących, z autyzmem w tym z Zespołem Aspergera).

5. W ślad za obowiązującym prawem rozważyć należy dalsze zcentralizowanie orzekania i wskazanie:

- Ośrodka Wczesnej Pomocy Psychologicznej do orzekania o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z głębokim upośledzeniem a jeżeli wymagała będzie tego potrzeba orzekaniu o kształceniu specjalnym dla dzieci ze znacznym upośledzeniem umysłowym;
- Krakowskiego Ośrodka Terapii do orzekania o zagrożeniu niedostosowaniem społecznym i niedostosowaniu społecznym oraz o potrzebie nauczania indywidualnego z uwagi na konkretne rozpoznania medyczne, wskazujące, iż stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia, lub uniemożliwia uczęszczanie do szkoły: zaburzenia zachowania, bądź zespół hiperkinetyczny z deficytami koncentracji uwagi (ADHD) zapewni to możliwość monitorowania udzielanego wsparcia terapeutycznego wskazanym grupom chorych dzieci.

Pierwsza propozycja jest podyktowana doświadczeniem OWPP w pracy z dziećmi z wielorakimi sprzężeniami intelektualnymi oraz wysokospecjalistyczną współpracą ze służbą zdrowia ale także Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym przy ul. Wietora i przy ul. Ptaszyckiego.

Druga propozycja podyktowana jest doświadczeniem współpracy specjalistów KOT z Sądem Rejonowym, a także przyszłej potrzeby fachowej współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji celem zapewnienia odpowiedniego młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub socjoterapeutycznego a także potrzebą alternatywnego podjęcia innych rozwiązań organizacyjnych w realizacji kształcenia młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym (w tym tworzenia klas terapeutycznych z wyjątkiem szkół specjalnych). W obecnym stanie prawnym dzieci z zagrożeniem niedostosowania społecznego nie mogą realizować obowiązku szkolnego w kształceniu integracyjnym jak i w szkołach specjalnych (jeżeli nie współwystępuje niepełnosprawność). Problemem jest brak międzyresortowej współpracy w zakresie orzecznictwa psychologiczno-pedagogicznego.

Wprowadzone zmiany ujednoliciłyby tryb orzeczniczy i wypracowały wspólne procedury dla tych rodzajów niepełnosprawności i niedostosowania społecznego włącznie z wypracowaniem alternatywnych sposobów zapewnienia orzeczonych form realizacji kształcenia ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym. Po uwzględnieniu powyższych propozycji pozostałe poradnie psychologiczno-pedagogiczne (Miejski Zespół Poradni) orzekałby w zakresie trzech rodzajów orzeczeń: indywidualnego nauczania (poza potwierdzonym psychiatrycznie rozpoznaniem ADHD lub zaburzeń zachowania), upośledzenia w stopniu lekkim, umiarkowanym oraz z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją (motoryczną).

6. Poradnie winny opracują wymiar czasu potrzebnego na wykonanie określonego rodzaju usługi podstawowej, specjalistycznej i wysokospecjalistycznej.

Punktem wyjścia dla określenia ilości rodzajów form pomocy bezpośredniej kierowanej do dziecka/ucznia jest rozporządzenie MEN w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz sprawozdanie Systemu Informacji Oświatowej i sprawozdania opisowe z działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych. Zgodnie z wyżej wymienionym rozporządzeniem „godzina zajęć specjalistycznych” trwa 60 minut, podobnie proponuje się określenie tego czasu dla zajęć wysokospecjalistycznych. Przykładowo jeżeli chodzi o zajęcia logopedyczne (organizuje się dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zaburzenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę) ilość uczniów została określona w liczbie nie więcej niż 4 , w wymiarze pracy indywidualnej nie powinien przekraczać 20 min. **Pozostałe liczby uczestników zajęć specjalistycznych określone zostały w wyżej wymienionym w rozporządzeniu.** Jeżeli chodzi o porady i konsultacje, omówienie wyników badań czas ich nie powinien przekraczać 30 minut. Pierwsze badanie psychologiczne (pierwsza wizyta dziecka w tym wywiad) nie powinien przekroczyć 3.5 godziny, badanie pedagogiczne

2,5 godziny, logopedyczne 1 godziny, drugie badanie psychologiczne i pedagogiczne nie powinno przekroczyć 2 godzin. Jeżeli chodzi o sposób dokumentowania wykonywanych czynności winny mieć zastosowanie zapisy stosownych paragrafów Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. (ze zmianami) w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji z późniejszymi zmianami (§ 10. 1. 2); 11a. 1.; 18.)

Zasada otwartości na świat i środowisko znajduje egzemplifikację w postaci rozbudowanego doradztwa edukacyjno-zawodowego i nadania mu nowoczesnej formy (doradztwo przez całe życie, adekwatność ze zmieniającą się rzeczywistością rynku pracy, przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom tj. bezrobocie). Poradnictwo może mieć też swój udział, czasami nie bezpośredni, w budowaniu nowoczesnego, zintegrowanego społeczeństwa – „pokolenia Erasmusa” jak nazwał przyszłych liderów profesor nauk politycznych Stefan Wolff z University of Bath.

W sferze doradztwa edukacyjno - zawodowego konieczne jest posiadanie kadry doradztwa zawodowego w poradniach i szkołach, doskonalenie metodologii badań i poradnictwa zawodowego, wprowadzenie nowych form pracy, gotowość udzielania wsparcia doradcom zawodowym ze szkół i placówek oświatowych poprzez konsultacje, co wymaga ciągłego doskonalenia zawodowego pracowników poradni psychologiczno – pedagogicznych.

7. Doradcy zawodowi zatrudnieni w poradniach powinni dokonać w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych inwentaryzacji zasobów ludzkich z zakresu realizacji zadań dotyczących doradztwa edukacyjno-zawodowego i koordynują te zadania.

Porównując treści ostatnio wydanych rozporządzeń w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych należy stwierdzić, iż zaznaczono potrzebę **ściślejszej współpracy poradni z szkołami i placówkami** poprzez wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży przez psychologów, pedagogów, i doradców zawodowych zatrudnionych w poradni a także potrzebę wsparcia merytorycznego nauczycieli w tym zakresie. Przypominając zapis paragrafu 31.2 rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej „w przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela planującego i realizującego zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego”. Szkoły są zobowiązane do realizacji tego zadania.

Udzielana pomoc uczniom w wyborze kierunku kształcenia a także w planowaniu kariery zawodowej oraz realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego odbywa się przy współpracy

doradców zawodowych i wymienionych powyżej nauczycieli na terenie poradni psychologiczno-pedagogicznej lub szkoły. Poradnia bada poziom zadowolenia i zaspokojenia potrzeb dorosłych klientów i rodziców w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego realizowanego na terenie placówki i szkoły. Poradnia na podstawie monitoringu zapotrzebowania na zakres doradztwa edukacyjno-zawodowego i poziomu zadowolenia i zaspokojenia potrzeb dorosłych klientów i rodziców formułuje wnioski które są następnie wdrażane.

- Koordynacją działań poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego zajmie się Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 3.

PPP Nr 3 przedstawi do końca marca 2012 roku Wydziałowi Edukacji Urzędu Miasta Krakowa „Audyt startowy” z określeniem celów spełniających regułę SMART. W zakresie realizacji zajęć dotyczących planowania ścieżki kariery zawodowej poradnie opracują tematykę zajęć warsztatowych związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz szkoleń dla nauczycieli. Poradnie przedstawią ofertę diagnozy i pomocy w rozwiązywaniu indywidualnych problemów ucznia dotyczących dalszego kształcenia takich jak: niepełne informacje o szkołach i zawodach, przeciwwskazania medyczne, niepełnosprawność różnego typu, poznawanie zainteresowań i uzdolnień, niezgodność poglądów między uczniami a rodzicami co do wyboru dalszego kształcenia, zmiana szkoły ponadgimnazjalnej, pomoc w wyborze praktyk zawodowych.

8. Współpraca z instytucjami i placówkami oświatowymi i pozaoświatowymi

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne przedstawią (w sposób ilościowy lub opisowy) dla Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Krakowa sprawozdanie z udokumentowanego zakresu zadań realizowanych na terenie szkół i przedszkoli w roku kalendarzowym 2010 i 2011 w tym:

- obserwacji , konsultacji i diagnoz logopedycznych w przedszkolach
- badań przesiewowych dzieci sześciolletnich i w I klasach
- badań przesiewowych wg programu „Słyszę” „Widzę” „Mówię”
- realizacji programów unijnych, w których poradnia występuje w charakterze partnera z zakresu świadczenia pomocy psychologiczno – pedagogicznej,
- badań pilotażowych dzieci z klas I i II – nastawionych na wczesne wykrywanie zaburzeń o charakterze dyslektycznym,
- działań interwencyjnych, negocjacji i mediacji w sytuacjach konfliktowych czy kryzysowych,
- konsultacji z pedagogiem w sprawie dzieci sprawiających problemy wychowawcze w szkole, w nauce oraz związanych z problemami rodzinnymi,
- programów wychowawczych, psychoedukacyjnych i profilaktycznych.

Ponadto poradnie winny określić zakres współpracy w zakresie spotkań szkoleniowo – instruktażowych z:

- pedagogami szkolnymi, pracownikami innych poradni,
- pracownikami ODN, nauczycielami szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności, doradcą zawodowym z Powiatowego Urzędu Pracy, Warsztatami Terapii Zajęciowej, kuratorem sądowym, pracownikiem socjalnym, MOPS-u, Policją itp.

IV. Szczegółowe propozycje dotyczące wychowania pozaszkolnego i nauczania pozaformalnego i nieformalnego

Realizując zadania z tego zakresu szczególnie istotnym dla osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych wydają się być następujące elementy (w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych):

I CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa chroni przed marginalizacją i wykluczeniem spowodowanym brakiem dobrego wykształcenia i zapewnia rozwój kompetencji kluczowych.

Młodzieżowe domy kultury i placówki sportowo-rekreacyjne dysponują szeroką ofertą zajęć dla dzieci i młodzieży, realizują proces wychowania pozaszkolnego i nauczania pozaformalnego i nieformalnego, tworząc system wsparcia dla edukacji formalnej. Uczestnictwo dzieci i młodzieży w formach stałych i okresowych kształtuje samodzielność i indywidualizm oraz wzmacnia rozwój kompetencji kluczowych.

- Własne wybory zajęć – zgodne z uzdolnieniami i zainteresowaniami - dokonywane przez dzieci i młodzież w czasie wolnym sprawiają przyjemność i pozwalają na pozostawanie niewykluczonym. Ponadto przebywanie na zajęciach pozaszkolnych zapewnia młodym ludziom opiekę wykwalifikowanej kadry, eliminując ryzyko ich uczestnictwa w grupach środowiskowych niepożądanych wychowawczo. Regularne uczestnictwo w zajęciach po szkole ułatwia angażowanie się w sprawy, które wykraczają poza codzienność i stają się motorem napędzającym aktywność życiową.
- Marginalizacji i wykluczeniu dzieci i młodzieży zapobiega także organizacja przez placówki wychowania pozaszkolnego miejskich i wyjazdowych form wypoczynku letniego i zimowego. Na podkreślenie zasługuje wyrabianie u wychowanków młodzieżowych domów kultury, a także placówek sportowo-rekreacyjnych umiejętności kluczowych typu: współpraca w zespole, posługiwanie się nowoczesną techniką informatyczną i komunikowania się, rozwiązywania problemów, łączenia i porządkowania wiedzy, radzenia sobie z nietypowością i złożonością, jak też organizowanie i ocenianie własnej pracy.

II CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa służy rozwojowi mocnych stron, talentów i uzdolnień uczniów.

Działalność prowadzona w placówkach wychowania pozaszkolnego pozwala dzieciom i młodzieży na wszechstronny rozwój zainteresowań, mocnych stron, talentów i uzdolnień pod okiem doświadczonych nauczycieli – instruktorów.

- Różnorodność ofert zajęć stałych i okazjonalnych skierowanych do dzieci i młodzieży umożliwia wybór formy najbardziej odpowiedniej ze względu na uzdolnienia, talenty, czy zainteresowania. To natomiast może mieć wpływ na optymalne decyzje dotyczące ścieżki edukacyjnej, przyszłej kariery zawodowej i rozwoju osobistego. Uczestnictwo w zajęciach powoduje także, że decyzje edukacyjne młodzieży nie będą nacechowane przypadkowością. Wśród różnych zajęć pozaszkolnych wyróżnia się informatyczne, techniczne, przedmiotowe, artystyczne, sportowe, turystyczno-krajoznawcze i inne, w których ogółem w formach stałych i okresowych w ostatnim roku szkolnym brało udział blisko 125 tys. uczestników.
- Analizując grupy tematyczne zajęć można stwierdzić, że największą popularnością w Krakowie cieszą się formy artystyczne (około 55% uczniów spośród wszystkich korzystających z ofert MDK-ów). Potwierdza to zwiększenie roli edukacji kulturalnej, co dla naszego miasta jest bardzo ważne. Atrakcyjne zajęcia artystyczne wzmacniają identyfikację z miejscem urodzenia i jego dziedzictwem kulturowym, ochroną i pielęgnowaniem tradycji.
- Warto poddać pod rozwagę informację, co kryje się w określeniu „inne”, bowiem przy najbardziej popularnych zajęciach artystycznych w formach stałych i okresowych mamy ok. 40 tys. uczestników, a w grupie „inne” (która ma drugie w kolejności miejsce) jest prawie 30 tys. Być może analiza tej grupy zajęć sprzyjać będzie ukierunkowaniu dalszego rozwoju wychowania pozaszkolnego.
- Uściślając zapis „zajęcia przedmiotowe”, które wybiera 13 tys. uczniów należy stwierdzić, że dotyczy to m.in. olimpijczyków, uczniów zainteresowanych rozwojem określonej nauki, wynalazkami itp. Czy zajęcia te rzeczywiście pogłębiają wiedzę, czy jest to rodzaj „korepetycji” z wybranych przedmiotów? Zapewne w tej grupie mogą się mieścić zajęcia z języka obcego. Czy nie jest to powielanie zadań szkoły? Placówek wychowania pozaszkolnego powinno dotyczyć doskonalenie języka obcego, co jest bardzo wskazane w nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów związanych z uczestnictwem członków różnych form zajęć w projektach i imprezach międzynarodowych.

III CEL STRATEGICZNY: Polityka edukacyjna Krakowa sprzyja powiązaniu edukacji z otoczeniem społeczno - gospodarczym, zwłaszcza potrzebami rynku pracy.

Nauczanie pozaformalne w placówkach wychowania pozaszkolnego sprzyja powiązaniu edukacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym i wzmacnia wachlarz możliwości zatrudnienia na zmieniającym się rynku pracy.

- Dzięki zajęciom w młodzieżowych domach kultury wielu wychowanków wybiera zawód, który jest kontynuacją ich zainteresowań i uzdolnień. W tych placówkach nauczyciel – instruktor dla

grona uczestników jest nie tylko autorytetem, ale i mistrzem, potwierdzającym połączenie dobrze wykonywanej pracy ze swoją pasją.

- W niektórych młodzieżowych domach kultury zatrudnieni są na różnych stanowiskach doradcy zawodowi (najczęściej po studiach podyplomowych). Potencjał tych osób mógłby być wykorzystany w ramach nowych zasad pomocy psychologiczno-pedagogicznej, m.in. w innowacyjnym pakiecie „Kariera na Maksa”.
- Interesującym byłoby także zebranie informacji: ilu sportowców, artystów, nauczycieli, naukowców i innych znanych ludzi wyrosło w krakowskich placówkach wychowania pozaszkolnego. Ilu rodziców przyprowadza swoje dzieci na zajęcia w placówce, w której sami spędzali wolny czas przez długie lata? Liczne prace magisterskie na różnych uczelniach krakowskich poruszają takie tematy.

IV CEL STRATEGICZNY: Efektywne zarządzanie siecią placówek oraz zasobami ludzkimi, materialnymi i środkami finansowymi.

Zarządzanie zasobami placówek sportowo-rekreacyjnych i wychowania pozaszkolnego wymaga doskonalenia i ciągłego podnoszenia efektywności.

- Placówki wychowania pozaszkolnego skupiają wybitnych specjalistów, najczęściej pasjonatów, pracujących w systemie tygodniowym, w godzinach dopasowanych do potrzeb dzieci. Liczne przeprowadzane konkursy, olimpiady, festiwale, zawody, imprezy potwierdzają ich umiejętności współpracy i zarządzania zasobami ludzkimi różnych środowisk. Nauczyciele – instruktorzy podnoszą swoje kwalifikacje i dzielą się doświadczeniem, organizując i uczestnicząc również w konferencjach i warsztatach często o zasięgu krajowym i międzynarodowym.
- Wiele placówek mimo trudnych warunków lokalowych i ograniczonych środków finansowych ma znaczący dorobek w swoich profesjach i obszarach działalności.
- Sprawozdawczość dotycząca młodzieżowych domów kultury i placówek sportowo-rekreacyjnych nie oddaje pełnego obrazu organom pozarządowym, czym zajmuje się i jakie efekty uzyskuje kadra pedagogiczna, administracyjna i obsługowa. Sukcesy dydaktyczno-wychowawcze (sportowe, artystyczne, techniczne, turystyczne, informatyczne i inne) wychowanków, wpływają na kształtowanie postaw prospołecznych i kreatywność młodego człowieka, który lepiej potrafi sobie radzić w zmieniającym się świecie.
- Nakłady finansowe na samorządowe domy kultury i placówki sportowo-rekreacyjne w porównaniu do kosztów wydatkowanych na całą edukację dzieci i młodzieży w Krakowie stanowią ważną część wydatków a kwoty przekazywane z budżetu miasta są niemal dwukrotnie wyższe niż subwencja przekazywana przez państwo.

- Wskazane wydaje się stopniowe poprawianie warunków lokalowych i modernizowanie bazy w placówkach samorządowych i niesamorządowych, szczególnie tam, gdzie wymagają tego względy bhp i potrzeby dydaktyczne pracy z dziećmi i młodzieżą.

V. Szczegółowe propozycje dotyczące problematyki informacji młodzieżowej

Informacja młodzieżowa jest formą realizowania edukacji informacyjnej – jest edukacją poprzez informację. Edukacja informacyjna to nowoczesna forma edukacji pozaformalnej. Celem edukacji informacyjnej jest wspieranie rozwoju młodzieży, co odbywa się poprzez bezpośrednią pracę pedagogiczną z młodzieżą przy wykorzystaniu, współcześnie nieodzownego narzędzia, jakim jest umiejętność zdobywania, przetwarzania i wykorzystywania informacji. Informacja młodzieżowa popularyzuje wśród młodych ludzi wiedzę o możliwościach i zasadach korzystania ze źródeł informacji. Szczególną wagę przykładą do bezpośredniego dotarcia do młodzieży z terenów peryferyjnych, która ma trudniejszy dostęp do pełnej i rzetelnej informacji.

Edukacja poprzez informację, to działania pedagogiczne kierowane głównie do młodzieży w wieku 15 – 23 lata, odbywające się w czasie wolnym młodego człowieka.

Metody prowadzenia edukacji informacyjnej

1. Praca bezpośrednio z młodzieżą poprzez:
 - udzielanie informacji,
 - prowadzenie konsultacji pedagogicznych i realizację projektów pedagogicznych
 - świadczenie specjalistycznego poradnictwa w zakresie:
 - Określanie predyspozycji zawodowych
 - Wybór ścieżki kariery szkolno-zawodowej
 - Mediacje w konfliktach szkolnych
 - Problemy związane z usamodzielnieniem
 - Kiedy pedagog nie jest w stanie rozwiązać problemu młodego człowieka, kieruje do odpowiedniego specjalisty.
2. Praca na rzecz młodzieży poprzez gromadzenie, opracowywanie i uaktualnianie dokumentacji niezbędnej dla prowadzenia procesu edukacji poprzez informację.

Specyfika edukacji przez informację polega na posługiwaniu się w trakcie rozmowy odpowiednimi dokumentami, a nie wiedzą posiadaną „w głowie” (co istotnie odróżnia ją od np. poradnictwa psychologicznego)

3. Prowadzenie badań potrzeb młodzieży
4. Realizowanie projektów międzynarodowych

Proponowane utworzenie sieci ośrodków informacyjno-doradczych dla młodzieży Krakowie może dokonać się w oparciu o bazę szkół i placówek tworzących GEd.

Realizując koncepcję ośrodków informacyjno-doradczych dla młodzieży należy podjąć próbę włączania młodych absolwentów studiów pedagogicznych do zawodu, jak też opracować ofertę alternatywnego zatrudnienia dla nauczycieli tracących pracę.

Oszczędności finansowe przy przyjęciu takiego modelu doradztwa wydają się oczywiste w porównaniu z koncepcją zatrudnienia osobnego doradcy w każdej szkole. Zakres zadań, które mają

być realizowane w ośrodkach informacyjno-doradczych dla młodzieży dopuszcza możliwość zatrudnienia pracowników w wymiarze 40 godzin tygodniowo.

Przyjmując, że każdy uczeń szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej powinien przynajmniej 1 raz w ciągu roku uczestniczyć w grupowym (klasowym) spotkaniu z doradcą, wymaga to około 1500 spotkań corocznie (45 000 uczniów: 30 osób/klasa = 1500). Zakładając, że zatrudnieni doradcy będą przeznaczać na to zadanie 15 godzin tygodniowo, każdy zrealizuje 10 spotkań/tygodniowo (10 spotkań x 40 tygodni = 400). Pokazuje to, że jeden doradca jest w stanie odbyć w ciągu roku średnio około 400 spotkań z klasami. W związku z tym już 4 doradców może w ciągu roku szkolnego odbyć spotkania z każdą klasą w gimnazjum i w szkołach ponadgimnazjalnych (4x400=1600).

Kolejną część swojego etatu (również 15 godzin/tygodniowo) doradca powinien przeznaczyć na indywidualne konsultacje. Jeden doradca w ciągu roku może udzielić indywidualnej porady 600 osobom (licząc 1 godzinę na 1 osobę jest to: 15 osób/tyg. x 40 tyg. = 600 osób).

Pozostały czas pracy (10 godz./tygodniowo) doradca musi przeznaczać na aktualizowanie baz danych, z których korzysta podczas konsultacji i zajęć grupowych oraz na przygotowanie innych materiałów, prezentacji itp.

Zakładając, że powinno powstać co najmniej 5 ośrodków informacyjno-doradczych (po jednym w rejonie), przy 2 zatrudnionych osobach w każdym, daje to konieczność stworzenia około 10 nowych miejsc pracy. Opierając się o wyliczenia powyżej, każdy uczeń będzie miał możliwość udziału w spotkaniach grupowych, a opieką indywidualną zostanie objęte 6000 dzieci i młodzieży (600 x 10), czyli blisko 15% wszystkich uczniów. Oczywiście owe 10 nowych miejsc pracy powinno zostać wygospodarowane z dotychczasowego limitu zatrudnienia poprzez eliminację zajęć powtarzających się w ofercie szkół i placówek należących do danego GEd. Jednakże, ze względu na bezpośrednią pracę z młodzieżą powinny na tych etatach być zatrudnione osoby posiadające przygotowanie pedagogiczne.

Koncepcja ośrodków informacyjno-doradczych dla młodzieży opiera się na partnerstwie: szkoły, urzędy pracy, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, instytucje resortu zdrowia, pomocy społecznej, media lokalne.

VI. Szczegółowe propozycje dotyczące wychowania ku samorządności i obywatelskości

Dziedzina edukacji obywatelskiej jest bardzo zaniedbana i funkcjonuje w bardzo tradycyjnych ramach, typowych dla osób starszych. Budowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży wymaga wypracowania zupełnie nowego modelu, który byłby nowoczesny i atrakcyjny dla młodzieży. Należy zaprosić do współpracy nowych ludzi, liderów, którzy własną kreatywność przełożą na działania na rzecz młodzieży. Przyczyna niskiej aktywności młodzieży tkwi bardziej w samych organizacjach, które nie potrafią wypracować formuły atrakcyjnej dla młodzieży, niż w niechęci młodzieży.

Należy wziąć pod uwagę stosunkowo dużą aktywność młodzieży w świecie wirtualnym i próbować wykorzystać to do budowania nieformalnej aktywności obywatelskiej.

Należy intensywnie promować i rozwijać wolontariat młodzieży. Polska młodzież stosunkowo rzadko angażuje się w działalność społeczną bądź charytatywną (najczęściej jest to WOŚP). Stosunkowo często ci, którzy to czynią, traktują to głównie jako możliwość zdobycia certyfikatów i dyplomów ułatwiających rozwój kariery zawodowej. W Polsce ponad połowa osób deklarujących, że pracowała społecznie, przeznaczyła na to mniej niż 15 godzin w roku, ale ze względu na małą popularność wolontariatu, nawet i to odnotowuje się w statystykach. Niedostatek społecznej wrażliwości młodych ludzi jest niepokojący na przyszłość.

Należy wypracować nowy model organizacji przedstawicielskich młodzieży, które powinny reprezentować szerokie spectrum problemów młodych ludzi i być ich realnymi przedstawicielami. Dać im możliwość realnego wpływu na wszystkie sfery działań kierowanych do młodzieży. Trzeba zmienić charakter samorządności szkolnej, którą nauczyciele traktują jak urzędniczą konieczność. Ponad połowa uczniów ostatnich klas szkół średnich (*Raport „Młodzi 2011”*) twierdzi, że samorząd uczniowski ma niewiele lub nie ma nic do powiedzenia w ich szkole.

Niezbędne jest udoskonalenie polityki samorządu wobec NGO.

VII. Szczegółowe propozycje dotyczące zarządzania finansami edukacji Krakowa w placówce

1. Zarządzanie finansami publicznymi przeznaczonymi na realizację usług edukacyjnych w Krakowie bez wątplenia będzie uzależnione od dwóch postulowanych podstawowych kierunków pracy w tym zakresie.

Kierunek pierwszy to włączenie w proces zarządzania i odpowiedzialności za jakość gospodarowania środkami publicznymi, w myśl obowiązującego prawa, wszystkich dyrektorów szkół i placówek oświatowych, niezależnie od sposobu zorganizowania obsługi finansowej. Kierunkiem drugim będzie w najbliższych latach wdrożenie w Krakowie, a więc i w obszarze usług edukacyjnych, budżetu zadaniowego zgodnie z intencją ustawodawcy wyrażoną wielokrotnie w ustawie o finansach publicznych.

Z oficjalnych dokumentów opracowanych w Wydziale Edukacji Urzędu Miasta wynika, że na 351 jednostek organizacyjnych oświaty (w roku szkolnym 2009/10) zaledwie 107 (30%, w większości to placówki finansowane z części „powiatowej” budżetu miasta) zorganizowanych było literalnie z zapisami ustaw. Pozostałe jednostki organizacyjne (244 finansowane na ogół z części „gminnej” budżetu miasta, tj. 70%) zorganizowane były w sposób dopuszczalny, ale często odbiegający od ducha litery prawa i obsługiwane przez jeden w skali miasta Zespół Ekonomiki Oświaty z uprawnieniami ograniczającymi w praktyce samodzielność dyrektorów. Problem zgłaszany był podczas konsultacji z niektórymi grupami kierowników szkół i placówek. Jednakże poszczególne ustawy nie pozostawiają wątpliwości co do pozycji kierownika jednostki organizacyjnej – dyrektora szkoły.

W myśl ustawy o finansach publicznych to on jest odpowiedzialny za całość gospodarki finansowej tej jednostki (patrz ramki). Ustawa nie przewiduje żadnych sytuacji zwalniających kierownika jednostki z tego obowiązku.

Art. 53. 1. Kierownik jednostki sektora finansów publicznych, zwany dalej „kierownikiem jednostki”, jest odpowiedzialny za całość gospodarki finansowej tej jednostki.

Wiąże się to z jego odpowiedzialnością za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, która winna być egzekwowana, także i dlatego, że obecnie (przynajmniej w założeniu) wszystkie mechanizmy organizacyjne działają w myśl litery prawa.

Art. 4. Odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych podlegają: [...]

2) kierownicy jednostek sektora finansów publicznych [...].

Potwierdza to także ustawa szczególna – ustawa o systemie oświaty, które swoimi postanowieniami potwierdza samodzielność dyrektora szkoły w dysponowaniu środkami finansowymi, w obowiązku posiadania przez niego rocznego planu finansowego oraz w osobistej odpowiedzialności za wykorzystanie publicznych finansów. Inną kwestią poruszoną w ustawie jest organizacja w szkole własnej obsługi administracyjnej, finansowej i gospodarczej. Ustawodawca wprowadził tu tryb fakultatywny – może. Współbrzmi on z innym zapisem tej ustawy.

Art. 39. 1. Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności: [...]

- 1) dysponuje środkami określonymi w planie finansowym szkoły lub placówki zaopiniowanym przez radę szkoły lub placówki i ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie, a także **może** organizować administracyjną, finansową i gospodarczą obsługę szkoły lub placówki [...].*

Omawiając obowiązki organu prowadzącego wobec szkoły lub placówki w ust. 9 ustawodawca także i tu dopuścił tryb fakultatywny: jednostki prowadzące szkoły publiczne mogą (ale nie muszą) organizować obsługę finansową tych jednostek organizacyjnych oświaty w sposób nieco odmienny od nakazanego w ustawie o finansach publicznych.

Art. 5. [...] 7. Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

- 2) zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;*
- 3) wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;*
- 4) zapewnienie **obsługi** administracyjnej, finansowej, w tym w zakresie wykonywania czynności, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 2-6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (DzU z 2002 r. nr 76, poz. 694, ze zm.), i organizacyjnej szkoły lub placówki;*
- 5) wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych.*

8. (uchylony).

*9. W celu wykonywania zadań wymienionych w ust. 7, organy prowadzące szkoły i placówki **mogą** tworzyć jednostki **obsługi** ekonomiczno-administracyjnej szkół i placówek lub organizować wspólną obsługę administracyjną, finansową i organizacyjną prowadzonych szkół i placówek, o której mowa w ust. 7 pkt 3.*

Ustawa nie nakazuje, ale też nie zabrania, organizowania jednostek obsługi ekonomiczno-administracyjnej, pod warunkiem, że będą one funkcjonowały w myśl przepisów ustawy o rachunkowości. Ustawodawca enumeratywnie wymienia czynności, jakie dopuszcza do realizowania przez tę jednostkę. Zgłaszane więc przez część dyrektorów obsługiwanych przez ZEO ich ubezwłasnowolnienie w zakresie planowania i podejmowania decyzji finansowych na rzecz dyrektora zakładu obsługi jest wyrazem niedostrzegania obowiązujących rozwiązań prawnych na rzecz pewnej tradycji wywodzącej się jeszcze z roku 1984 (gminni dyrektorzy szkół).

<i>Art. 4. [...] 3. Rachunkowość jednostki obejmuje: [...]</i>
<i>2) prowadzenie, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych, ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym;</i>
<i>3) okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów;</i>
<i>4) wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego;</i>
<i>5) sporządzanie sprawozdań finansowych;</i>
<i>6) gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą [...].</i>

Pełne, zgodne z prawem, upodmiotowienie dyrektorów szkół i placówek, włączenie ich w proces planowania finansowego w szkole i w podejmowanie decyzji finansowych winno doprowadzić nie tylko do rozumienia procesów z zakresu finansów publicznych, ale także do osobistej, pełnej odpowiedzialności za skuteczność i efektywność wykorzystania owych środków. Także do kojarzenia przez nich związków między nakładami finansowymi, a efektami edukacyjnymi w każdym wymiarze: dydaktycznym, wychowawczym i z zakresu opieki. Obroną obecnego *status quo* może być zainteresowana ta grupa urzędników, która w centralizacji upatruje zakres swego osobistego władztwa, redukowanego znacznie przy pełnej samodzielności dyrektorów.

Aspekt oszczędności finansowych nie ma tu żadnego znaczenia, gdyż problem dotyczy upodmiotowienia dyrektorów, co jest możliwe także przy obecnej organizacji **obsługi** ekonomiczno-administracyjnej 244 jednostek organizacyjnych krakowskiej oświaty. Tak więc pierwszy postulowany kierunek to **włączenie w proces zarządzania i odpowiedzialności za jakość gospodarowania środkami publicznymi dyrektorów wszystkich szkół i placówek oświatowych w mieście.**

Zagadnienie efektywności edukacyjnej w aspekcie nakładów publicznych było przedmiotem troski Rady Miasta niejednokrotnie. Wprowadzenie „bonu krakowskiego” miało temu służyć. Analizując dziś sposób gromadzenia danych o wykonaniu zadań oświatowych finansowanych ze środków publicznych, a jednocześnie sprawozdania i czynione na ich podstawie analizy prowadzą do dość

jednoznacznego wniosku: nowy system naliczania środków niewiele zmienił. Bon nie spełnia swej roli, nie optymalizuje nakładów i nie kreuje efektów, gdyż sposób jego monitorowania pochodzi z innej epoki. Państwa, w których podejmowano próby wdrożenia idei *vouchera* pracowały w oparciu o **budżet zadaniowy**, a i tak nie wszędzie udało się w skutecznie zastosować ową metodę kreowania nakładów. Kraków ma pionierskie w skali kraju doświadczenia z budżetem zadaniowym jeszcze z pierwszej połowy lat 90-tych ub. wieku, a obowiązująca obecnie ustawa o finansach publicznych wprowadza tę formę budżetowania – póki co – w jednostkach organizacyjnych budżetu państwa. Trudno mówić o „bonowym” rozliczaniu z wykonania zadań, skoro wszelkie informacje kreowane są w układzie tradycyjnej klasyfikacji budżetowej.

Art. 1. Ustawa określa: [...]
8) zasady i tryb sporządzania budżetu państwa w układzie zadaniowym ;
Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o: [...]
3) układzie zadaniowym – rozumie się przez to zestawienie odpowiednio wydatków budżetu państwa lub kosztów jednostki sektora finansów publicznych sporządzone według funkcji państwa, oznaczających poszczególne obszary działań państwa, oraz:
a) zadań budżetowych grupujących wydatki według celów,
b) podzadań budżetowych grupujących działania umożliwiające realizację celów zadania, w ramach którego podzadania te zostały wyodrębnione
– wraz z opisem celów tych zadań i podzadań, a także z bazowymi i docelowymi miernikami stopnia realizacji celów działalności państwa, oznaczającymi wartościowe, ilościowe lub opisowe określenie bazowego i docelowego poziomu efektów z poniesionych nakładów;
Art. 40. [...] 3. Szczególne zasady rachunkowości dla jednostek [...] dotyczą:[...]
2) ewidencji wykonania budżetu w układzie zadaniowym ; [...].
Art. 142. Do projektu ustawy budżetowej dołącza się uzasadnienie zawierające w szczególności: [...]
11) skonsolidowany plan wydatków na rok budżetowy i dwa kolejne lata państwowych jednostek budżetowych, państwowych funduszy celowych, agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych, o których mowa w art. 9 pkt 14, sporządzany w układzie zadaniowym .
Art. 175. [...]
1. Dysponenci części budżetowych sprawują nadzór i kontrolę:[...]
4) efektywności i skuteczności realizacji planów w układzie zadaniowym na podstawie mierników stopnia realizacji celów.

Najbardziej kosztochłonną częścią wydatków publicznych w oświacie są wynagrodzenia, zwłaszcza nauczycieli. Problem jest o tyle istotny, że wysokość wydatków w tym obszarze jest ustalana poza

samorządem terytorialnym, w uzgodnieniach strony rządowej i związków zawodowych, a badania i analizy nie potwierdzają prostej korelacji między tymi nakładami a efektami kształcenia. Drugą grupą są wydatki związane z realizacją zadań statutowych w szkołach, w znacznym stopniu uzależnione nie od liczby uczniów, ale od wewnętrznej organizacji szkoły: liczebność oddziałów i podział na grupy zajęć zespołów uczniowskich. Istotne są również wydatki majątkowe. Takich analiz nie można znaleźć w zasobach internetowych WE UM, co więcej, te które są z pewną niefrasobliwością mówią o zróżnicowaniu (np. wielkości oddziałów szkolnych) nie wiążąc ich w żaden sposób z nakładami finansowymi i efektywnością i nie wyprowadzając z tego żadnych wniosków.

Oświacie krakowskiej brak standardów organizacyjnych: np. minimalnej (lub przeciętnej w placówce) liczebności oddziału szkolnego w poszczególnych typach szkół czy standardów zatrudnienia nauczycieli (np. w odniesieniu do uczniów) lub innych pracowników. Trudno wyobrazić sobie, że dostępny na witrynie „Wykaz zadań (wraz z objaśnieniami) do arkusza organizacji pracy przedszkoli, szkół, placówek” ma cokolwiek wspólnego z zadaniami *sensu stricte*, z terminami realizacji, miernikami i wskaźnikami ich realizacji. Należy wyrazić przypuszczenie, że także dyrektorzy szkół i placówek oświatowych bardziej kojarzą obowiązujący sposób naliczania środków do ich szkolnych rocznych planów finansowych z *nowatorskim* rozwiązaniem niż z metodą wiązania nakładów z zadaniami i efektami.

Wydaje się, że wiele spraw w tym obszarze wymaga przemodelowania i przedefiniowania tak, aby drugim kierunkiem w najbliższych latach było **wdrożenie w Krakowie w obszarze usług edukacyjnych budżetu zadaniowego**, przez co miasto wyprzedzi przypuszczalny w nieodległym czasie ustawy obowiązek w tym zakresie.

II. Owe kierunki mogą być w zakresie finansowania zadań oświatowych realistyczne, pod warunkiem nakreślenia konkretnych celów, w kształcie umożliwiającym ich osiągnięcie. Cele te zostały syntetycznie przedstawione w strategii. Tutaj natomiast prezentujemy je w nieco innym układzie.

Postuluje się zatem, aby w zakresie kierunku pierwszego były to:

1. Przeprowadzenie dla dyrektorów jednostek sprawozdawczych kilkudziesięciogodzinnego kursu (studium podyplomowego) z zakresu umiejętności kierowania publicznymi środkami finansowymi w szkole i ponoszenia pełnej odpowiedzialności w tym zakresie.
 - a. Miernik: uczestnictwo i zakończenie kursu z wynikiem pozytywnym
 - b. Wskaźnik: 100% wszystkich 244 dyrektorów

- c. Warunki osiągnięcia celu: wyłonienie w drodze postępowania o zamówieniach publicznych rzetelnej firmy/uczelni, która przygotuje i przeprowadzi kurs/studia podyplomowe
2. Likwidacja Zespołu Ekonomiki Oświaty, a do tego momentu – dostosowanie statutu organizacyjnego Zespołu Ekonomiki Oświaty i zadań jego pracowników do stanu zgodnego z ustawami.
 - a. Miernik 1: przedłożenie przez Prezydenta Miasta projektu nowelizacji uchwały Rady Miasta w sprawie statutu Zespołu Ekonomiki Oświaty
 - b. Wskaźnik 1: uchwalenie zmian do 31 stycznia 2012 roku
 - c. Warunki osiągnięcia celu 1: własna inicjatywa uchwałodawcza Rady Miasta jako alternatywa do działań Urzędu Prezydenta
 - d. Miernik 2: przegląd zakresów czynności pracowników ZEO
 - e. Wskaźnik 2: dostosowanie wszystkich zakresów czynności do nowego brzmienia statutu
 - f. Warunki osiągnięcia celu 2: audyt Prezydenta Miasta w ZEO w zakresie pełnego wdrożenia uchwały Rady Miasta
3. Uwypuklenie w ogłoszeniach o konkursach na stanowiska dyrektorów szkół i placówek oświatowych wymogu dobrej znajomości procedury budżetowej, tworzenia planu finansowego, umiejętności jego realizacji w powiązaniu z zadaniami oświatowymi i odpowiedzialności z tytułu dyscypliny finansów publicznych.
 - a. Miernik: ogłoszenia o konkursach w nowym brzmieniu po 1 stycznia 2012 roku
 - b. Wskaźnik: wszystkie ogłoszenia wobec stanowisk w placówkach samodzielnych jak i obsługiwanych przez ZEO
 - c. Warunki osiągnięcia celu: pełne usamodzielnienie finansowe wszystkich dyrektorów

Jednocześnie w zakresie kierunku drugiego owymi celami winny być:

1. Ustalenie i wdrożenie standardów organizacyjno-finansowych szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez miasto
 - a. Miernik: opracowanie po 4-5 standardów organizacyjnych dla wszystkich typów szkół i placówek
 - b. Wskaźnik: przygotowanie projektu uchwały Rady Miasta do 31 sierpnia 2012 roku
 - c. Warunki osiągnięcia celu: rzetelna analiza stanu obecnego i przyjęcie nawet kilkuletniego kalendarza pełnego wdrożenia standardów
2. Pogrupowanie paragrafów klasyfikacji budżetowej tak, by nowe kategorie związane były z zadaniami takimi jak finansowanie pracowników, realizacja zadań statutowych itp.
 - a. Miernik: opracowanie nowych zasad

- b. Wskaźnik: opracowanie przez ZEO projektu zarządzenia i przedłożenie do podpisu Prezydentowi Miasta do 30 czerwca 2012 roku
 - c. Warunki osiągnięcia celu: przeszkolenie wszystkich pracowników ZEO w zakresie podstaw budżetu zadaniowego
- 3. Powiązanie w sprawozdawczości i informacji oświatowej nakładów publicznych (środków z budżetu miasta) z efektami edukacyjnymi (dziś stanowią odrębne, niepowiązane ze sobą kategorie).
 - a. Miernik: opracowanie informacji o realizacji zadań oświatowych w roku szkolnym 2011/12 z uwzględnieniem nowego paradygmatu
 - b. Wskaźnik: przedłożenie informacji Radzie Miasta do 30 listopada 2012 roku
 - c. Warunki osiągnięcia celu: zorganizowanie we wrześniu 2012 seminarium dla radnych, informującego o nowych zasadach rozliczania z finansowania krakowskiej oświaty.